

JACHT OP DE MANNEN

gewoon. Hun lichaam hadden ze opengekrabd van de jeuk die hun de luizen bezorgden... Een advocaat, niets meer was er van zijn waardigheid overgebleven, had vier bevroren vingers. Twee waren er al half afgerot. Een stukje bot stak er voor nog uit. Ze waren al helemaal zwart. Hij brulde van de pijn, iedere avond als zijn vingers in het sodabad moesten. Twee anderen hielden hem dan vast... Het ging door merg en been.¹

Er stierven in de noodziekenhuizen in de Achterhoek omstreeks tachtig uit het *Lager* bij Rees afkomstige dwangarbeiders zodat het werk in dat ene kamp aan omstreeks tweehonderd Nederlandse mannen en jongens het leven heeft gekost.

★

Hoeveel Nederlanders zijn in totaal omgekomen als gevolg van de jacht op de mannen die wij in dit hoofdstuk beschreven? Dat is niet precies bekend. Volgens de gegevens die Sijes in Rotterdam en Schiedam wist te verzamelen, zijn van de vijftigduizend mannen die op 10 en 11 november '44 in Duitse handen vielen, op zijn minst vierhonderdtien niet teruggekeerd. Let men er nu op dat de Duitse acties volgens onze schatting in totaal omstreeks honderdveertigduizend mannen tot dwangarbeiders maakten, dan lijkt het een redelijke veronderstelling dat het totaal aantal omgekomenen boven de duizend heeft gelegen.

Na de jacht

In het 'Bevel' dat op 10 en 11 november in Rotterdam en Schiedam was verspreid, had de bezetter vet laten drukken: 'Voor de achterblijvende familieleden zal worden gezorgd.' De bezetter zelf had terzake niets voorbereid noch ontplooide hij na de grote razzia enige activiteit in die richting. In tal van gezinnen kwam men evenwel onmiddellijk in financiële moeilijkheden doordat op de vrijdag en de zaterdag waarop de razzia plaatsvond, de weeklonen niet uitbetaald konden worden. Het bedrijfsleven sprong in de bres. In afwachting van een door de overheid te treffen

¹ *Oorlog over ons dorp, 1940-1945. Gedenkboek van Ulft* (z.j.), p. 105-06, 108.